

Mål 13 i Agenda 2030

Naturskyddsföreningens positionspapper

13 BEKÄMPA KLIMAT- FÖRÄNDRINGEN

Naturskyddsföreningen

Förord

I september 2015 antog världens ledare "Agenda 2030 för en hållbar utveckling" och dess 17 globala mål, som för första gången knyter samman ambitionerna om en social, ekonomisk och miljömässigt hållbar utveckling. Det unika med de globala målen är också att de är universella. Med detta avses att ländernas åtaganden för att uppnå målen både ska ske på hemmaplan och på den globala nivån.

Sveriges regering har aviserat att Sverige ska vara ledande i genomförandet av Agenda 2030. Denna ambition är utmärkt men förpliktigar också. Trots de framsteg som gjorts globalt de senaste årtionden så står världen inför gigantiska utmaningar, inte minst inom miljöområdet. Regeringen har också aviserat att Agenda 2030-arbetet ska knytas till Sveriges samstämmighetspolitik, formulerat i propositionen Gemensamt ansvar – Sveriges politik för global utveckling. Detta ställer höga krav på samverkan och integrering mellan de olika politikområdena.

Naturskyddsföreningen välkomnar de globala målen som ett ambitiöst övergripande ramverk för världens samlade hållbarhets- och utvecklingsarbete. De 17 målen och 169 delmålen skapar en gemensam utmaning för oss alla att jobba med, med 2030 i sikte.

Föreningens roll i arbetet med Agenda 2030 kommer ske både på global, nationell och lokal nivå. Ett flertal av våra samarbetsorganisationer runtom i världen bidrar på olika sätt till arbetet med de globala målen, vilket vi kommer stötta och samverka kring. I Sverige vill föreningen både bidra genom att samla och motivera folkrörelsen att jobba med målen i den lokala kontexten, men även genom att påverka regeringen att axla rollen som ledande i omställningen. Naturskyddsföreningen har därför tagit fram positionspapper kring sex av de globala målen, samt för det tvärgående området miljögifter, som har en mycket tydlig koppling till föreningens arbete. Syftet med positionspappren är att visa hur vi förhåller oss till respektive mål, men också trycka på aspekter som vi anser av särskild vikt för att nå målen.

1. Inledning

"Vidta omedelbara åtgärder för att bekämpa klimatförändringarna och dess konsekvenser."

Mål 13 syftar till att minska mänsklig klimatpåverkan, att anpassa samhället till oundvikliga klimateffekter samt att klargöra och utveckla ekonomiska och politiska mekanismer för att fördela ansvar, rättigheter och skyldigheter mellan länder i klimatomställningen (utsläppsminskningar, anpassning, finansiering).

Agenda 2030 antogs av FN några månader innan klimatområdet i Paris 2015. För att inte föregå beslutet i Paris skrevs det in att klimatkonventionen, och i förlängningen dess underliggande avtal, är det främsta forumet för hur världen ska hantera klimatförändringarna.* Tonvikten i mål 13 ligger på klimatanpassning medan Parisavtalet lägger lika stor vikt vid utsläppsminskningar. Naturskyddsföreningen tolkar mål 13 som en integrering av klimatkonventionen och Parisavtalet i Agenda 2030.

För att leva upp till mål 13 anser Naturskyddsföreningen att det krävs anpassningsåtgärder och en snabb global minskning av växthusgasutsläppen för att begränsa uppvärmningen till högst 1,5°C över förindustriell nivå. Global klimaträttvisa, kommande generationer, försiktighetsprincipen och andra miljömål bör tas i beaktande. För att klara det behöver utsläppen minska till nära noll i Sverige till år 2030, i EU år 2040 och globalt år 2050¹. Därtill krävs långtgående anpassningsåtgärder och system för att ersätta förlust och skada.

---

* Med beaktande av att Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar är det främsta internationella, mellanstatliga forumet för förhandlingar om hur världen ska hantera klimatförändringarna.

2. Rekommendationer relaterade till de specifika delmålen

Delmål 13.1 "Stärka motståndskraften mot och förmågan till anpassning till klimatrelaterade faror och naturkatastrofer i alla länder"

Den globala uppvärmningen pågår och vid sidan av snabba utsläppsminskningar krävs insatser för att stärka motståndskraften och anpassa samhället till både de klimatförändringar som pågår och till de som är att vänta.

Globalt behöver alla länder anpassa sig till effekterna av den globala uppvärmningen. Allra störst är sårbarheten i låginkomstländer. Höginkomstländer som Sverige har ett stort ansvar att bidra till anpassningsåtgärder och ersättning för förlust och skada där.

Klimateffekterna i Sverige får inte underskattas, och exempelvis de senaste årens problem med vattentillgång har synliggjort en bristande beredskap. För att möta klimatrelaterade faror och naturkatastrofer krävs investeringar i till exempel motståndskraftiga sociala trygghetssystem, infrastruktur och katastrofhjälp.

En rik biologisk mångfald är förutsättningen för resilienta ekosystem. För att motverka riskerna och konsekvenserna av den globala uppvärmningen är det därför av största vikt att skydda biologiskt värdefulla skogar och våtmarker. Samtidigt behöver såväl skogsbruket som jordbruket anpassas och bli mer diversifierat, i motsats till monokulturer. Det finns en risk att vissa angreppssätt, såsom ökad konstbevattning, stör ekosystemens motståndskraft och undergräver lokal anpassning.

Naturskyddsföreningen anser att regeringen:

- Ska vidta åtgärder för att öka beredskapen för klimatrelaterade faror och naturkatastrofer.
- Ska besluta att anpassningsåtgärder i låginkomstländer, som finansieras av svenska offentliga medel, ska fokusera på utsatta grupper och åtgärder som syftar till fattigdomsbekämpning och skydd av ekosystemtjänster.
- Ska vidta åtgärder för att säkerställa resilienta ekosystem genom ett mer variationsrikt jord- och skogsbruk.

Delmål 13.2. "Integrera klimatåtgärder i politik, strategier och planering på nationell nivå."

Klimat kan inte behandlas som ett separat politikområde. Såväl utsläpp som anpassning och motståndskraft är beroende av beslut och verksamheter i hela samhället. Det är helt avgörande att klimat integreras i dessa beslut och verksamheter för att åstadkomma den samhällsomställning som krävs för att nå de övergripande klimatmålen.

I och med det klimatpolitiska ramverket² har ett stort steg tagits mot en integrerad klimathänsyn i alla politiska beslut på nationell nivå i Sverige. Dagens politiska verklighet är dock en helt annan, vilket exempelvis kan illustreras av stora statliga investeringar i biltrafik och flyg och stora klimatskadliga subventioner. Infrastrukturpolitiken baseras fortfarande i hög utsträckning på prognoser istället för mål, och politiska beslut konsekvensbeskrivs inte ur kli-

matperspektiv på samma sätt som ur till exempel. budgetperspektiv. Statliga resurser används fortfarande i stor skala till att stödja fossil förbränning, genom exempelvis internationellt utvecklingssamarbete, exportkrediter, statligt ägande, pensionsfoder och liknande.

Samhällets mest sårbara grupper har begränsat inflytande över samhällsutvecklingen och därför sämst förutsättningar att hantera och anpassa sin tillvaro till ett förändrat klimat. Kvinnor, unga och urfolk tillhör de mest marginaliserade och är därför särskilt sårbara grupper. De måste inkluderas i beslutsfattandet.

Då fattiga människor i låginkomstländer drabbas hårdast av klimatförändringarnas konsekvenser bör ett miljö- och klimatperspektiv integreras i allt internationellt utvecklingssamarbete.

För att nå delmål 13.2 anser Naturskyddsföreningen att regeringen bör:

- Skyndsamt avveckla klimatskadliga subventioner.
- Inkludera samhällets mest sårbara grupper i beslutsfattande.
- Integrera miljö- och klimatperspektiv i alla relevanta beslut och allt internationellt utvecklingssamarbete.

Delmål 13.3 "Förbättra utbildningen, medvetenheten och den mänskliga och institutionella kapaciteten vad gäller begränsning av klimatförändringarna, klimatanpassning, begränsning av klimatförändringarnas konsekvenser samt tidig varning."

En förutsättning för den samhällsomställning som krävs är att det finns kunskap om klimatförändringarna. Människors kapacitet att hantera klimatrelaterade utmaningar och problem måste stärkas, och deras förmåga att värna ekosystemen stödjas. Utbildningsväsendet spelar därför en nyckelroll.

Klimatförändringarna påverkar alla sektorer i samhället. Därför handlar mål 13.3 också i hög utsträckning om att skapa inflytande över samhällsutvecklingen.

För att kunna uppnå detta mål anser Naturskyddsföreningen att regeringen bör:

- Följa rekommendationerna i Universitetskanslersämbetets utvärdering av lärosätenas arbete med att främja hållbar utveckling.
- Ge Skolverket i uppdrag att göra en genomlysning av arbetet med lärande för hållbar utveckling (LHU) i landets skolor.
- Ge Skolinspektionen i uppdrag att särskilt granska arbetet med LHU i landets skolor samt att ta fram verktyg för kontinuerlig redovisning av arbetet med kvalitetssäkring som inkluderar LHU.

Delmål 13.a "Fullfölja det åtagande som de utvecklade länder som är parter i Förenta nationernas ramkonvention om klimatförändringar gjort gällande en målsättning att till 2020 gemensamt mobilisera 100 miljarder US-dollar årligen från alla typer av källor för att tillgodose utvecklingsländernas behov vad gäller meningsfulla begränsningsåtgärder och insyn i genomförandet samt så snart som möjligt finansiera och operationalisera den gröna klimatfonden fullt ut."

Klimatfinansiering från höginkomstländer som Sverige till låginkomstländer är en skyldighet under FN:s klimatkonvention och en förutsättning för att kunna nå de globala klimatmålen. Klimatfinansiering ska, enligt Parisavtalet, finnas tillgänglig för både utsläppsminskningar och klimatanpassning. Dock så saknas finansiella mekanismer för att ersätta förluster och skador.

Enligt konventionen ska klimatfinansiering utgöras av "nya och additionella medel". Att det inte finns någon internationellt överenskommen definition av begreppet har resulterat i att en stor andel av klimatfinansieringen från offentliga källor har dubbelredovisats som internationellt utvecklingssamarbete.³ Behovet av klimatfinansiering bör inte urholka stödet till andra områden inom den globala hållbarhetsagendan, särskilt som denna bidrar till minskad sårbarhet för klimatförändringar. Sveriges riksdag har antagit ett mål om 1 procent av BNI till internationellt utvecklingssamarbete. För att Sveriges klimatfinansiering ska räknas som ad-

ditionell bör den utgöras av medel utöver detta mål.

Enligt Parisavtalet ska målsättningen att mobilisera 100 miljarder US-dollar årligen mellan 2020 och 2025 ses som en lägsta nivå. Ett nytt långsiktigt finansieringsmål som innebär en kraftig ökning måste antas innan 2025. Finansiering från olika typer av källor krävs för att möta klimatutmaningarna. Offentliga medel är avgörande för genomförandet av projekt som den privata sektorn är ovillig eller oförmögen att stödja. Detta har stor betydelse för många anpassningsprojekt som i dag har svårt att attrahera finansiering. Vidare spelar offentliga medel en nyckelroll för att katalysera privata investeringar genom att stimulera marknader, främja innovation och minska risker.

Det är problematiskt att endast en del av de offentliga institutioner som är involverade i att allokera och kanalisera klimatfinansiering ligger under klimatkonventionen och styrs av konventionens principer. Samtidigt har FN:s klimatfonder koordinerings- och operationaliseringsproblem. Deras regelverk för ansökningarnas innehåll och utformning gör det svårt för länder med begränsad kapacitet att söka och få finansiering.

Sverige är per capita den största givaren till flera av FN:s klimatfonder och är en viktig spelare i utformningen av den globala klimatfinansieringsarkitekturen.

För att nå delmål 13.a anser Naturskyddsföreningen att regeringen bör:

- Leva upp till löftet att Sveriges bidrag till internationell klimatfinansiering ska vara additionellt till det svenska internationella utvecklingssamarbetets 1-procentsmål.
- Verka inom ramen för det internationella samfundet för framtagandet och implementeringen av en tydlig definition av klimatfinansiering och ett transparent ramverk för rapportering som bygger på principerna under klimatkonventionen.
- Verka inom ramen för det internationella samfundet för ett ambitiöst långsiktigt mål för klimatfinansiering efter 2025.
- Verka för att förbättra koordinering och operationaliseringen av FN:s klimatfonder för att underlätta för de fattigaste länderna att erhålla finansiering.

Delmål 13.b "Främja mekanismer för att höja förmågan till effektiv klimatrelaterad planering och förvaltning i de minst utvecklade länderna, med särskilt fokus på kvinnor, ungdomar samt lokala och marginaliserade samhällen."

En förutsättning för att nå samtliga delmål är att minska sårbarheten hos de människor som lever i fattigdom och drabbas värst av klimatförändringarnas effekter. De har begränsat inflytande över samhällsutvecklingen och därför sämst förutsättningar att hantera och anpassa sin tillvaro till ett förändrat klimat.

För att kunna uppnå detta mål så anser Naturskyddsföreningen att den svenska regeringen bör:

- Verka inom ramen för svensk utrikespolitik och internationellt utvecklingssamarbete för att öka delaktigheten i samhällsplanering, projekt för klimatanpassning och utsläppsminskningar för marginaliserade människor, särskilt kvinnor, ungdomar och urfolk, som lever i fattigdom i samhällsplaneringen och klimatanpassningsprojekt.

De svenska miljömålen och Agenda 2030

Naturskyddsföreningen ser att det finns ett särskilt behov av att koppla de globala målen till arbetet med de av riksdagen beslutade miljökvalitetsmålen från 1999 samt 2005. Dessa beskriver det önskvärda tillståndet i den svenska miljön som miljöarbetet ska leda till och utgör redan i dagsläget ett etablerat ramverk för Sveriges arbete inom miljöområdet.

Miljömålsarbetet genomförs och följs upp av nästan 30 svenska myndigheter via uppdrag i respektives regleringsbrev. Miljömålssystemet ska värnas. Det utgör en mycket värdefull grundbult som det svenska Agenda 2030-arbetet måste bygga vidare på.

Mål 13 kopplar mycket tydligt till miljömålet "Begränsad klimatpåverkan". Mål 13 är dock bredare i och med sitt fokus på anpassning, medan det svens-

ka miljömålet har tydligt fokus på minskad klimatpåverkan. Miljömålet har också en tydlig formulering om att det ska uppnås "på ett sådant sätt och i en sådan takt att den biologiska mångfalden bevaras, livsmedelsproduktionen säkerställs och andra mål för hållbar utveckling inte äventyras". Det rimmar mycket väl med hur Agenda 2030 i praktiken integrerar Parisavtalet med de andra målen.

Målet "Begränsad klimatpåverkan" tar sin utgångspunkt i klimatkonventionen och har nyligen omformulerats för att överensstämma med Parisavtalets övergripande mål. Det innebär att det svenska miljömålet har samma rot som mål 13 i Agenda 2030. Risken att Agenda 2030 mål 13 skulle urholka eller stå i konflikt med miljömålet begränsad klimatpåverkan bedöms därför som liten.

Fotnoter

1. Naturskyddsföreningens klimatpolicy (2011)
2. Proposition 2016/17:146
3. OECD & Climate Policy Initiative, okt 2015, "Climate Finance in 2013-14 and the USD 100 billion goal"

Naturskyddsföreningen är en ideell miljöorganisation med kraft att förändra. Vi sprider kunskap, kartlägger miljöhot, skapar lösningar samt påverkar politiker och myndigheter såväl nationellt som internationellt. Föreningen har ca 226 000 medlemmar och finns i lokalföreningar och länsförbund över hela landet. Välkommen att bli medlem, skänka en gåva eller bli företagssponsor.

PG 90 19 09-2

Åsögatan 115
Box 4625, SE-116 91
Stockholm, Sweden

+46 (0)8 702 65 00
www.naturskyddsföreningen.se

Naturskyddsföreningen